

Як уникнути ДТП

Під час управління автомобілем водій з багатьох причин може опинитися у різноманітних критичних ситуаціях, що загрожують дорожньо-транспортною пригодою. Такі ситуації можуть створюватися практично в будь-яких умовах руху. Щоб уникнути події, найчастіше дії водія зводяться до прагнення зупинити автомобіль, тобто до екстреного гальмування аж до повної зупинки. Іноді ситуація вимагає різкої зміни напрямку руху. Значно рідше, щоб уникнути ДТП треба збільшити швидкість руху. Але буває, що необхідно одночасно і гальмування, і зміна напрямку руху. В цьому випадку треба пам'ятати, що поєднання цих прийомів, особливо на слизькій дорозі або на високій швидкості, призводить до втрати стійкості автомобіля, до заносу і навіть перекидання. Водій повинен враховувати цю ймовірність і співставляти свої дії у відповідності з обставинами на дорозі.

У ситуації, коли водієм вже прийняті всі заходи до гальмування та об'їзду перешкоди, але уникнути зіткнення або наїзду вже неможливо, водій зобов'язаний зберігати самовладання і вживати всіх заходів для зменшення тяжкості наслідків. На жаль, іноді аварійна ситуація викликає у водія страх. З переляку він втрачає здатність чинити правильно, у нього збільшується час реакції.

Найважчий вид події — фронтальне зіткнення двох машин. Статистика показує, що із числа всіх зіткнень автомобілів на дорогах 70% становлять фронтальні. При цьому швидкість і енергія обох машин підсумовуються і наслідки такого зіткнення бувають вкрай важкі. Навіть сумарна швидкість 40 км/год. неминуче призводить до травмування людей і пошкоджень автомобілів. Тому водій повинен зробити все, щоб уникнути фронтального зіткнення. Він може направити машину в сторону від дороги, через кювет, чагарник, на паркан, навіть на дерево, але тільки не в лоб машині, що рухається на зустріч. Якщо уникнути зіткнення все ж немає можливості, водій намагається зробити його боковим, ковзаючим, наслідки якого будуть менш важкими.

Неприпустимо в критичну хвилину намагатися покинути машину, відкрити дверцята і вистрибнути. Частіше за все це закінчується трагічно: водій потрапляє під колеса або машина при перекиданні придавлює його. Водій повинен завжди до кінця залишатися на своєму місці. Головне, коли удар вже неминучий, перешкоджати своєму переміщенню вперед і оберігати голову. Краще упертися ногами в підлогу, голову нахилити вперед між рук, міцніше вхопитися за рульове колесо і напружити всі м'язи.

Дуже небезпечні несправності гальмової системи, рульового управління та ходової частини автомобіля, що виникають під час руху. Вони викликають різку зміну напрямку руху і часто роблять автомобіль важкокерованими. Поява цих несправностей завжди раптова і тяжкість їх наслідків залежить насамперед від здатності водія зберегти самовладання, швидко прийняти рішення і діяти відповідно обставинам, що виникли.

Наведу приклади критичних ситуацій, які можуть виникнути в результаті технічних несправностей автомобіля. Автомобіль рухається по дорозі з сухим асфальтобетонним покриттям зі швидкістю 60 км/год. Дорога йде під ухил, зустрічного руху немає, і водій пустив автомобіль накатом. На ухилі автомобіль став набирати швидкість, і вона вже перевищила встановлені на дорозі обмеження. Водій вирішив погасити швидкість і спокійно натиснув на педаль гальма. Педаль легко втопилася до підлоги, але автомобіль на гальмування не зреагував. Водій вдруге натискає на педаль і ніякого ефекту: автомобіль продовжує набирати швидкість. Майнула думка — в гальмівну систему потрапило повітря і знову, вже судорожно, натискання на педаль! Ні, гальма відмовили... Адже відмова робочого гальма на спуску особливо небезпечна. Наприклад, на ухилі 6% при відключенні від двигуна трансмісії автомобіль, вільно котиться накатом зі швидкістю 30-40 км/год., на кілометровій ділянці набирає швидкість до 70 км/год.

Рішення тут має бути одне: вжити всіх заходів до негайної зупинки автомобіля. Як це зробити? На сухій дорозі для гасіння швидкості водій може використовувати ручне гальмо, плавно затягуючи важіль гальма на кілька клацань. Різке і повне включення ручного гальма в русі не допускається. На слизьких дорогах (а при високій швидкості — і на сухих) вмикання стоянкового гальма нерідко призводить до заносу і навіть перекидання автомобіля. Найнадійніший спосіб зупинити автомобіль з несправним робочим гальмом практично в будь-яких умовах — це гальмування двигуном з послідовним переходом на нижчі передачі в КП. Набагато складніше ситуація, коли при відмові робочого гальма зупинився двигун і пустити його не вдається, а важіль коробки передач знаходиться у нейтральному положенні. У цих умовах для зупинки автомобіля

треба негайно включити вищу передачу в коробці передач. При включеній передачі двигун буде гасити швидкість і не виключено, що сам почне працювати. Якщо він все ж не пуститься, водій залишає передачу включеною; непрацюючий двигун створює великий гальмівний ефект і забезпечить повну зупинку автомобіля. Одночасно треба використовувати і стоянкове гальмо, затягнувши його хоча б частково. Що ж могло статися з робочим гальмом, якщо він так раптово відмовив? Причин тут може бути декілька: або відірвався один із шлангів приводу колісного гальма (що буває при русі через пеньки, каміння, гілки та інші перешкоди), або шланг був вже раніше частково пошкоджений (мав тріщини, потертості), або просто був недостатньо затягнута один з штуцерів приводу гальм, або перепускний клапан і гальмівна рідина із системи витекла.

Рульова тяга приводу рульового управління може пошкодитись в результаті зносу чи неправильної зборки кульових шарнірів. У момент відриву водій відчуває миттєве полегшення зусиль на рульовому колесі, а потім збільшення зусиль і відведення автомобіля вбік. Автомобіль реагує на повороти рульового колеса, але дуже слабо. Водій зобов'язаний прикласти всі зусилля на рульовому колесі, аби утримати автомобіль на своїй смузі руху і одночасно плавно зупинити його робочим гальмом.

Шина може розірватися при тривалому русі на високій швидкості і при повному завантаженні автомобіля, частіше в жарку погоду. Розрив супроводжується гуркотом. При розриві шини переднього колеса на рульовому колесі відчувається сильний ривок і потім постійний відведення в сторону де лопнула шини. Якщо водій в момент розриву шини тримав рульове колесо недбало, однією рукою, то воно може бути вирване з рук, і автомобіль різко кине в бік. На великій швидкості це загрожує перекиданням або зіткненням з іншими транспортними засобами. Пояснюється це тим, що на колесі з розірваної шиною виникає дуже великий опір коченню і з'явилася сила прагне розвернути автомобіль у бік пошкодженої шини. Для запобігання події потрібні швидкі і правильні дії водія. Почувши звук вибуху шини і відчувши сильний ривок на рульовому колесі, водій повинен утримати рульове колесо від поворотів і зусиллям у зворотний бік намагатися зберегти прямолінійний рух автомобіля, не допускаючи виїзду на смугу зустрічного руху. Одночасно він обережно, спочатку не вимикаючи зчеплення, загальмовує автомобіль робочим гальмом до повної зупинки. При появі ризику автомобіля гальмування негайно припиняється і відновлюється лише після того, як автомобіль перестане кидати з боку в бік. При розриві шини заднього колеса водій також чує звук, але сильного ривка на рульовому колесі не відчуває. Після розриву з'являється невелике відведення автомобіля в бік шини, що тріснула і виляння в задній частині автомобіля. Подальші дії водія спрямовані також на те, щоб зупинити автомобіль. На колесі з розірваної шиною виникає велика сила опору коченню, яка прагне розвернути автомобіль у бік пошкодженої шини.

Відірватися колесо може при недостатній затягуванні болтів (гайок) його диска. Ознаками слабкого кріплення колеса є характерний стукіт, прослуховується на невеликій швидкості, виляння колеса, видиме з боку, наприклад з автомобіля, що рухається позаду. Якщо слабо закріплено переднє колесо, то на рульовому колесі відчуваються різкі поштовхи, особливо при повороті. На великій швидкості стук, виляння колеса і поштовхи на рульовому колесі майже не спостерігаються. Таке колесо може зіскочити з маточини (з гальмівного барабана) і покотитися довільно вперед або в сторону. Автомобіль отримує удар, як при наїзді на граничну перешкоду, і нахиляється в сторону зірваного колеса. Гальмівний барабан або маточина без колеса, котячись по дорозі, створюють великий опір коченню. При цьому виникає момент сил, який прагне розвернути автомобіль у бік зірваного колеса, при відриві лівого колеса — на смугу зустрічного руху. Рульове колесо різко і з великим зусиллям тягне в бік і утримати його можна тільки двома руками. В цій ситуації завданням водія є збереження напрямку руху автомобіля на своїй смузі і якнайшвидша зупинка його. Водій двома руками швидко повертає кермове колесо в бік, зворотний відведенню машини, і, відчувши, що при цьому положенні рульового колеса автомобіль рухається прямо, продовжує міцно тримати його до повної зупинки. Права нога водія переноситься на педаль робочого гальма і проводиться плавне гальмування. Різко гальмувати в цих умовах не можна.

Дуже небезпечне зірване колесо. При коченні воно володіє великим моментом інерції (тим більшим, чим більше швидкість кочення і маса колеса) і може завдати великої шкоди зустрічним транспортним засобам, спорудам, нанести серйозні травми пішоходам. Намагатися зупинити колесо, що котиться «в лоб» безглуздо, його зупиняють ударом ноги з боку. Відрив переднього колеса разом з маточиною зустрічається як результат вкрай недбало затягування гайки кріплення і регулювання підшипників маточини. Ознакою ослаблення гайки і руйнування підшипників є

вильання колеса, іноді супроводжується характерним скрипом. При відриві колеса водій відчуває удар, різкий ривок рульового колеса і нахил автомобіля в сторону, тобто відбувається те ж, що і при відриві колеса з маточини, але в значно посиленому вигляді (удар сильніше, ривок рульового колеса різкіше, нахил автомобіля більше). Дії водія тут також спрямовані на те, щоб утримати автомобіль на своїй смузі дороги і плавно зупинитися. Однак гальмування тут небезпечно, і його треба робити дуже акуратно, так як гальмівна рідина з гальмівного циліндра відрив колеса може витекти. Потрапивши в момент гальмування під задні колеса, вона неминуче викличе занос автомобіля. Все це робить застосування робочого гальма дуже небезпечним, і автомобіль краще зупинити стоянковим гальмом.

Карданний вал відривається в результаті порушення його кріплення. Ознакою ослаблення кріплення вала є вібрація корпусу автомобіля в русі. Зазвичай обривається задній кінець вала, коли порушене кріплення його фланця до фланця заднього моста. При обриві вал, обертаючись, як батогом б'є в корпус автомобіля, що супроводжується великим шумом внизу. Відірвавшись вал може при цьому зруйнувати привід робочого гальма і нанести інші пошкодження. Машину слід негайно зупинити робочим гальмом.

Кілька слів про події, які трапляються вкрай рідко, але іноді призводять до трагічних наслідків. Насамперед про пожежу в автомобілі. Найчастіше він виникає в районі двигуна. Ознаками загоряння є дим з-під капота і запах палаючих паливомастильних матеріалів. Причинами загорання можуть бути підтікання бензину в місцях нещільного приєднання шлангів, поганий стан штуцерів, прокладок, бензопроводов, ненадійне кріплення електропроводів, що викликає іскріння. При виявленні ознак пожежі в районі двигуна водій відразу ж вимикає двигун і відключає масу (якщо в салоні встановлений вимикач маси), зупиняє автомобіль на правому узбіччі дороги і дає команду всім пасажиром покинути машину. Діючи в хорошому темпі, водій відкриває капот двигуна, робити це потрібно вкрай обережно, так як різке відкриття капота іноді супроводжується викидом полум'я. Зазвичай, відкривши капот, водій швидко знаходить осередок пожежі. Будь яке загоряння під капотом двигуна гасять вогнегасником. При відсутності води прилад, що загорівся можна накрити шматком чистого брезенту або товстої тканини і щільно обжати його.

Прилади системи живлення гасити водою марно. Для цього потрібно використовувати брезент, кошму, ковдру або інші тканини, не просочені пально-мастильними матеріалами. Пожежа може виникнути і в салоні автомобіля, причиною якого найчастіше буває недбале поводження з сірниками, сигаретами і цигарками, з розжареним прикурювачем. Матеріали, просочені бензином або маслом, ємності з вогнебезпечними матеріалами, які знаходяться в салоні — це потенційні вогнища пожежі. Виявивши в салоні пожежу, водій повинен негайно зупинити автомобіль, включити аварійну сигналізацію і висадити всіх пасажирів. Предмети, що жевріють викидаються з машини. Гасяться вони вогнегасником, піском або землею, щільними матеріалами, здатними припинити доступ кисню до вогнища, палаючі ганчірки затоптуються ногами. Для ліквідації пожежі водій використовує пасажирів або людей, які знаходяться поблизу.

Кожен водій повинен вміти користуватися наявними в машині вогнегасником. Однак перевірки показують, що не всі водії вміють застосовувати його.

Буває і так, що автомобіль падає в воду. При цьому іноді машина деякий час тримається на плаву. Водій повинен використовувати ці миті і залишити машину через вікно дверей. Відкривати для цього двері не можна: це тільки прискорить занурення машини у воду. Якщо автомобіль занурився на дно при закритому склі дверей, повітря зберігається в ньому ще кілька хвилин. Перш за все водій вмикає фари, щоб позначити місце знаходження машини для людей, які можуть прийти на допомогу. Поспішати залишати машину в цій ситуації не треба. Коли вода заповнить салон наполовину, водій, набравши повні груди повітря, ривком відчиняє двері і як можна швидше спливає на поверхню. При наявності в салоні пасажирів водій керує їх діями і допомагає їм покинути машину.

Зупинюся ще на одному явищі, дуже небезпечному і недостатньо вивченому. Воно буває з водіями в далекій дорозі, і вчені називають його ефектом «загальмованого стану» або «дорожнім гіпнозом». Найчастіше він виникає у водіїв на довгих прямих ділянках доріг з малим рухом інших транспортних засобів при тривалому управлінні автомобілем. Поганий відпочинок, а також ситна їжа перед поїздкою сприяють цьому явищу. Ефект «загальмованого стану» проявляється у вигляді сонливості, слабкості, такого стану, ніби водій на короткий час втратив свідомість. Однак це не звичайний сон, а психічний стан, схожий на гіпнотичний сон. Водій зберігає здатність керувати автомобілем в простій дорожній обстановці і може нормально їхати кілька десятків кілометрів.

Однак він втрачає відчуття швидкості, не оцінює дистанцію і найголовніше — не реагує на виникнення небезпеки. Він може раптом зупинитися або з'їхати з дороги і потім буде пояснювати свої дії тим, що йому щось здалося. Це дуже небезпечний стан водія, так як він може призвести до зіткнення на високій швидкості. Такий стан водія відчують насамперед пасажирів, яким його дії по управлінню автомобілем здадуться дивними. Саме вони повинні вимагати зупинитися і порекомендувати водієві відпочити або фізичними вправами, пробіжкою, купанням зняти з себе цей стан.

Життя активно розвивається, стаючи динамічніше у всіх напрямках. З'являються різного роду інновації в різних галузях товарів та послуг. Багато водіїв, які звикли бути завжди за кермом, зовсім не пристосовані до громадського транспорту і якщо виявляються в ньому, то відчувають себе не в своїй тарілці. Власний автомобіль можна називати по-різному, багато хто вважає, що це просто засіб для пересування, а для когось це, атрибут розкішного життя.

Якщо заглиблюватися докладніше в історію транспорту, автомобілебудування вже еволюціонує, як мінімум два століття, починаючи зі звичайних карет, що мчали по порожніх вулицях, запряжені кіньми і закінчуючи сучасними автомобілями сьогодення. Автомобілі модернізуються і стають більш доступними, тим самим наші потреби у власному автомобілі з кожним днем зростають. Між цими факторами завжди існує невід'ємний зв'язок, так як люди завжди мають необхідність переміщатися в різні місця для досягнення якихось цілей.

Характер таких поїздок може бути різним, наприклад ділові зустрічі, подорожі в інші міста, поїздки в магазин чи на роботу, в загальному скільки у людини ідей і цілей, стільки й буде поїздок. По суті витрати на громадський транспорт рівносильні витратам особистого автомобіля, але напевно ви погодитеся, що у своєму автомобілі ви будете почувати себе комфортніше, ніж в забитому людьми, задушливому транспорті. Власний автомобіль може бути в ролі інструменту для грошового заробітку. Зараз можна займатися різним видом діяльності, наприклад здавати автомобіль напрокат, підробляти таксистом або водієм кур'єром, представником якоїсь «фірми». Для власників великогабаритних автомобілів і мікроавтобусів, є можливість заробляти на вантажо-, та пасажироперевезеннях.